

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 199/2015-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. decembra 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Ivanom Fiačanom, PhD., Advokátska kancelária FIAČAN & PARTNERS, s. r. o., M. Pišúta 936/16, Liptovský Mikuláš, vo veci namietaného porušenia základného práva na ochranu vlastníctva zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46. ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý súdny proces zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu zaručené čl. 46. ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý súdny proces zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti [REDACTED] n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 199/2015-28 z 29. apríla 2015 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť [REDACTED] (ďalej len „s'ťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na ochranu vlastníctva zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý súdny proces zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014.

2. Zo s'ťažnosti a z jej príloh vyplýva, že žalobou podanou Okresnému súdu Martin (ďalej len „okresný súd“) sa v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 87/2012 (pôvodne pred vrátením veci dovolacím súdom okresný súd konal pod sp. zn. 5 C 154/06, pozn.) s'ťažovateľ domáhal voči žalovanej určenia svojho vlastníckeho práva k pozemkom (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“) z titulu ich vydržania. Podľa s'ťažovateľa v období rokov 1957 – 1960 došlo medzi jeho otcom (ďalej len „právny predchodca s'ťažovateľa“) a právnym predchodcom (otcom) žalovanej k zámene stavebných pozemkov, v dôsledku čoho sa právny predchodca s'ťažovateľa stal vlastníkom sporných nehnuteľností, pričom o predmetnej zámene bola miestne príslušným bývalým mestským národným výborom spísaná zápisnica, ktorej súčasťou bol geometrický plán situácie podpísaný všetkými účastníkmi dohody o zámene. V dôsledku uvedenej zámene pozemok patriaci pôvodne

právnemu predchodcovi sťažovateľa nadobudol do vlastníctva právny predchodca žalovanej a v súčasnej dobe ho v dôsledku dedenia aj formálno-právne vlastní jeho deti a pozemok pôvodne patriaci právnemu predchodcovi žalovanej nadobudol do vlastníctva právny predchodca sťažovateľa, ktorý mu tento pozemok mal podľa sťažovateľa v roku 1960 darovať na účely výstavby rodinného domu. Sťažovateľ na základe stavebného povolenia z 29. augusta 1960 na sporných nehnuteľnostiach, ktoré jeho právny predchodca (otec) získal zámenou a ktoré mu daroval, postavil rodinný dom, pričom tieto sporné nehnuteľnosti tak sťažovateľ, ako aj pred ním jeho právny predchodca nerušene užívali, t. j. bez akýchkoľvek nárokov, či už zo strany žalovanej alebo jej právnych predchodcov, a to až do roku 2002, kedy v dôsledku ROEP žalovaná zistila, že sporné nehnuteľnosti sú formálno-právne v príslušnom katastri zapísané ako vlastníctvo na jej meno.

3. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 5 C 154/06 z 12. februára 2008 žalobu sťažovateľa najprv ako nedôvodnú zamietol a na základe odvolania sťažovateľa Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 5 Co 174/08 z 10. marca 2009 toto rozhodnutie okresného súdu potvrdil. Na základe mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 M Cdo 5/2010 z 20. apríla 2011 označené rozhodnutie okresného súdu, ako aj krajského súdu z dôvodu nezákonnosti zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie s pokynom dôslednejšie sa zaoberať otázkou dobromyseľnosti sťažovateľa a jeho právneho predchodcu pri neformálnom nadobúdaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam, najmä s poukazom na zapojenie sa bývalého mestského národného výboru do tohto procesu (strana. 9 a 10 uznesenia, pozn.).

4. Okresný súd ďalším rozsudkom sp. zn. 8 C 87/2012 (pod toto spisovou značkou okresný súd konal po vrátení mu veci z dovolacieho konania, pozn.) z 13. júna 2012 žalobu sťažovateľa o určenie vlastníckeho práva opätovne zamietol s odôvodnením, že od rokov 1957 – 1960, kedy malo dôjsť k zamene sporných nehnuteľností, do 1. apríla 1964, s účinnosťou od kedy bol v zákone č. 141/1950 Sb. Občiansky zákonník (tzv. stredný Občiansky zákonník) zrušený inštitút vydržania, nemohol právny predchodca sťažovateľa k sporným nehnuteľnostiam vydržať vlastnícke právo, pretože do 1. apríla 1964 od zámeny

nesplnil podmienku 10-ročnej vydržacej doby, následne v období od 1. apríla 1964 do 31. marca 1983 právny poriadok inštitút vydržania nepoznal, a napokon od 1. apríla 1983 do 31. decembra 1991 mohol podľa právneho poriadku „... občan, ktorý mal pozemky v dobromyseľnej držbe po dobu desiatich rokov vydržať vlastníctvo takéhoto pozemku... len pre štát a občanovi vzniklo právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní vydržaného pozemku...“.

Podľa okresného súdu sporné nehnuteľnosti neboli ani predmetom dedenia po právnom predchodcovi sťažovateľa a dedičské rozhodnutia ani neboli formulované tak, žeby mal sťažovateľ univerzálne zdediť všetok hnutel'ny a nehnuteľný majetok svojho právneho predchodcu, a teda ani na základe týchto rozhodnutí nemohol byť podľa okresného súdu sťažovateľ dobromyseľný v tom, že mu sporné nehnuteľnosti patria, pričom obranné tvrdenie sťažovateľa, že mu jeho právny predchodca (otec) sporné nehnuteľnosti daroval neformálnou ústnou darovacou zmluvou, považoval okresný súd za nedôvodné, poukazujúc na stavebné povolenie z 29. augusta 1960, z ktorého malo byť sťažovateľovi zrejmé, že stavia na pozemku svojho právneho predchodcu, pretože v ňom malo byť uvedené, že „... na to, aby sa stal vlastníkom pozemku, musí dôjsť k uzavretiu riadnej zmluvy o prevode vlastníctva medzi ním a jeho otcom...“, z čoho mal mať podľa okresného súdu sťažovateľ vedomosť, že na prevod vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam musí mať uzavretú písomnú zmluvu, k čomu však nedošlo, a teda kvôli tejto vedomosti nemožno vstup sťažovateľa do držby sporných nehnuteľností považovať za dobromyseľný. Okresný súd tak uzavrel, že sťažovateľ bol „... len detentorom sporného pozemku, užíval ho na základe súhlasu svojho otca, avšak nie v dobrej viere, že mu pozemok vlastnícky patrí. Žalobca sa teda nestal dobromyseľným držiteľom sporného pozemku ani v roku 1960 (darovanie vo forme ústnej zmluvy), ani v roku 1987 (dedičské konanie po svojom otcovi) a ani na základe iného titulu, z ktorého by mohol odvodzovať vstup do dobromyseľnej držby po roku 1992.“.

5. Na základe odvolania podaného sťažovateľom krajský súd rozsudkom sp. zn. 5 Co 318/2012 z 26. februára 2013 potvrdil označený rozsudok okresného súdu ako vecne správny, pričom zdôraznil, že dôvodom neúspechu sťažovateľa v konaní o jeho žalobe je

nesplnenie jednej z elementárnych podmienok vydržania vlastníckeho práva, a to je „dobromyseľnosť“ držby, pretože sťažovateľ mal mať už od roku 1960 vedomosť o tom, že „... stavia na pozemku svojho otca a na to, aby sa stal vlastníkom pozemku, musí dôjsť k uzavretiu riadnej zmluvy o prevode vlastníctva medzi ním a jeho otcom“.

6. Dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu najvyšší súd uznesením sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 odmietol pre jeho neprípustnosť z dôvodu absencie dôvodu jeho prípustnosti podľa § 238 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj OSP) (v danom prípade išlo o potvrdzujúce rozhodnutie krajského súdu bez pripustenia možnosti dovolania kvôli posúdeniu otázky zásadného právneho významu, pozn.), ako aj z dôvodu nezistenia žiadneho z procesných dôvodov zmätočnosti podľa § 237 ods. 1 OSP zakladajúcich prípustnosť dovolania aj v prípadoch, pri ktorých je inak dovolanie z hľadiska § 238 OSP neprípustné. Vzhľadom na zistenú neprípustnosť dovolania sťažovateľa najvyšší súd rozhodnutie krajského súdu, ako aj jemu predchádzajúce rozhodnutia okresného súdu vecne nepreskúmaval.

7. Sťažnosťou podanou ústavnému súdu sťažovateľ namieta arbitrárnosť uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 z dôvodu ním tvrdenej nedostatočnosti odôvodnenia, pričom argumentuje tým, že najvyšší súd sa podľa jeho názoru dostatočne nevysporiadal s nedostatočným a nezrozumiteľným odôvodnením rozsudku krajského súdu vo vzťahu k jeho námietke, že do držby sporných nehnuteľností vstúpil dobromyseľne súc v presvedčení, že mu tieto sporné nehnuteľnosti patria na základe ústneho darovania od jeho právneho predchodcu, o formalizovanej podobe (rozumej darovania) ktorého v podobe potreby písomnej darovacej zmluvy nemal a ani nemohol mať so zreteľom na všetky okolnosti veci vedomosť. Podľa sťažovateľa uvedený nedostatok odôvodnenia krajského súdu mal najvyšší súd zohľadniť ako dôvod prípustnosti dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP (účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom).

8. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

«Opätovne ide zo strany konajúcich súdov o extrémne nelogické a svojvoľné závery, ktoré nemajú oporu vo vykonaných dôkazoch. Zo žiadneho vykonaného dôkazu nevyplýva, že by sťažovateľ mal mať vedomosť o „riadnej“ zmluve a že by táto mala mať „písomnú“ formu. ... Aj táto skutočnosť zakladala prípustnosť dovolania. Takýto názor súdu prvého stupňa je pritom v absolútnom rozpore so zmyslom a účelom inštitútu vydržania ako jedného zo zákonných dôvodov nadobudnutia vlastníckeho práva.

Prvostupňový súd sa dostatočne nevysporiadal s dôkazmi preukazujúcimi tvrdenia sťažovateľa vzťahujúce sa k splneniu všetkých podmienok vydržania a za zásadné pre zamietnutie jeho návrhu považoval jedinú skutočnosť a to, že sťažovateľom tvrdená (a preukázaná) darovacia zmluva, ktorá je právnym dôvodom uchopenia držby predmetného pozemku sťažovateľom nebola spísaná v zákonom požadovanej forme. Pritom táto skutočnosť nie je objektívne spôsobilá vyvolať ani len najmenšie pochybnosti o dobromyseľnosti sťažovateľa. Civilnoprávny inštitút vydržania by nemal žiaden právny význam, ak by sa od držiteľov za každých okolností vyžadovalo naplnenie dikcie všeobecne záväzných právnych predpisov týkajúcej sa každej jednotlivej náležitosti toho-ktorého právneho úkonu. Práve naopak je zmyslom inštitútu vydržania ako osobitného originárneho (a nie derivatívneho - odvodeného) spôsobu nadobudnutia vlastníckeho práva poskytnúť držiteľovi zákonnú možnosť transformácie dlhotrvajúceho vzťahu oprávnenej držby na vlastnícke právo práve vtedy, ak ho na základe toho právneho dôvodu, ktorým došlo k uchopeniu držby, nenadobudol. ...

Dobromyseľnosť je presvedčenie nadobúdateľa, že nekoná bezprávne, keď si napríklad prisvojuje určitú vec. Ide teda o psychický stav, o vnútorné presvedčenie subjektu, ktoré samo o sebe nemôže byť predmetom dokazovania. Predmetom dokazovania môžu byť skutočnosti vonkajšieho sveta, prostredníctvom ktorých sa vnútorné presvedčenie prejavuje navonok, teda okolnosti, z ktorých možno vyvodiť presvedčenie nadobúdateľa o dobromyseľnosti, že mu vec patrí. ...

Podľa názoru sťažovateľa nie je zákonné také rozhodnutie súdu, ktorého výrok je založený na absencii takých „podmienok“ držby, ktoré zákon nepozná, neupravuje a na nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním ich nevyžaduje. Týmto nezákonným

postupom súdu navyše dochádza k absolútnemu popretiu podstaty inštitútu vydržania tak, ako ho upravuje slovenský právny poriadok. ...

Zo všetkých týchto okolností nevyplýva, že sťažovateľ pozemok len fakticky zabral a teda že bol len nedobromyseľným detentorom. Ak sťažovateľ vedel o vykonaných zámenách medzi právnymi predchodcami účastníkov (o ktorých i súd konštatoval, že sú spôsobilým nadobúdacím titulom pre oprávnenosť držby [REDAKOVANÉ]) bez toho, aby bola vyhotovená písomná zmluva, nemožno od neho očakávať vedomosť o potrebe písomnej darovacej zmluvy. U právneho predchodcu sťažovateľa súd takúto neformálnosť zámeny uznal a u sťažovateľa, za tých istých podmienok, túto okolnosť neuznal.

Z týchto dôvodov bol napadnutý rozsudok odvolacieho súdu arbitrárny a nepreskúmateľný. Tým, že dovolací súd dovolanie nepripustil a s dovolacími dôvodmi sa konkrétne nevysporiadal, má také isté vady aj jeho rozhodnutie.»

9. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„... uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 274/2013 zo dňa 12.12.2014, právoplatným a vykonateľným dňom 3.2.2015, bolo porušené základné právo sťažovateľa vlastníť majetok podľa článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ďalej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo pokojne užívať svoj majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje... uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 274/2013 zo dňa 12.12.2014, a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, resp. Krajskému súdu v Žiline na nové konanie a rozhodnutie.“

10. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili účastníci konania: za najvyšší súd jeho predsedníčka listom č. k. KP 3/2015-43, Cpj 28/2015 z 27. júla 2015 a k vhodnosti ústneho pojednávania právny zástupca sťažovateľa listom z 10. júla 2015.

10.1 Predsedníčka najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení tiež uviedla:

„Z uvedeného je zrejmé, že uznesenie najvyššieho súdu v súvislosti s odôvodňovaním prípustnosti dovolania vo veci sťažovateľa, nemožno považovať za zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. V danom prípade nemohli byť porušené sťažovateľom označené základné práva vyplývajúce z Ústavy SR a Listiny základných práv a slobôd. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto navrhuje, aby Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosti nevyhovel; súhlasím s upustením od ústneho pojednávania, keďže od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.“

10.2 Právny zástupca sťažovateľa vo svojom vyjadrení k vhodnosti ústneho pojednávania uviedol:

„V tejto právnej veci sťažovateľ... oznamuje, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.“

11. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia základných práv (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03, I. ÚS 65/04).

II.

12. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. V súvislosti so sťažovateľom napádaným uznesením najvyššieho súdu ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje za potrebné v prvom rade pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory

všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody.

Interpretácia zákonných a podzákonných právnych noriem, ktorá nešetří základné práva v čo najvyššej miere, pri súčasnom dodržaní účelu aplikovaných právnych noriem, alebo interpretácia, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, potom znamená porušenie základného práva či slobody.

14. V tomto prípade ústavný súd považuje najskôr za nevyhnutné zhodnotiť sťažovateľom uplatnenú námietku, či postupom najvyššieho súdu (resp. spôsobom odôvodnenia jeho napadnutého uznesenia) nedošlo k zásahu do sťažovateľovho práva na spravodlivý proces. Zo zásady subsidiarity ústavnej sťažnosti a minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov totiž vyplýva, že pokiaľ ústavný súd zistí, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorým bol odmietnutý mimoriadny opravný prostriedok, a podľa tvrdenia sťažovateľa tak došlo k odopreniu prístupu na súd, z ústavnoprávneho hľadiska neobstojí, otvorí sa jeho zrušením procesný priestor na vydanie nového rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sa dovolaním sťažovateľa bude zaoberať vecne (meritórne).

15. Ústavný súd konštatuje, že právo na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy či podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je porušené, pokiaľ je komukoľvek upretá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, resp. pokiaľ súd odmieta konať a rozhodovať o podanom návrhu alebo pokiaľ zostáva v konaní bez zákonného dôvodu nečinný. Do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov však môže ústavný súd zasahovať derogačným spôsobom [vedomý si svojej zdržanlivosti vyplývajúcej z jeho úlohy ochrany

ústavnosti (čl. 124 ústavy), a nie bežnej zákonnosti] iba vtedy, pokiaľ právne závery všeobecných súdov sú v príkrom nesúlade so skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej nožnej interpretácii odôvodnenia nevyplývajú, alebo pokiaľ porušenie niektorej právnej normy v dôsledku svojvôle alebo v dôsledku interpretácie, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, zakladá porušenie základného práva alebo slobody.

16. S ohľadom na konkrétne okolnosti danej veci ústavný súd považuje za nutné najskôr pripomenúť, že z ústavného poriadku Slovenskej republiky a ani z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (porov. napr. rozsudok zo 17. 1. 1970 vo veci Delcourt c. Belgicko, sťažnosť č. 2689/65) nevyplýva nárok na podanie dovolania či iného mimoriadneho opravného prostriedku. Pokiaľ by preto mimoriadne opravné prostriedky neboli pripustené vôbec, zrejme by taká právna úprava aj z pohľadu ústavnoprávneho obstála. Na druhej strane, ak sú mimoriadne opravné prostriedky právnym poriadkom pripustené, nemôže sa rozhodovanie o nich ocitnúť mimo ústavný rámec ochrany základných práv jednotlivca, to znamená predovšetkým práva na spravodlivý proces (pozri nález sp. zn. I. ÚS 164/2014, I. ÚS 186/08).

17. Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane konštatuje zásadu, že medzi základné princípy právneho štátu patria požiadavky na predvídateľnosť, zrozumiteľnosť, bezspornosť či právnu istotu individuálnych právnych aktov, osobitne súdnych rozhodnutí, medzi ktoré patrí aj rozhodnutie dovolacieho súdu o vybavení dovolania. Uvedené sa vzťahuje tiež na rozhodovanie najvyššieho súdu o prípustnosti dovolania, keď tento súd musí v uznesení o odmietnutí dovolania reagovať nielen na otázky, ktoré vymedzil dovolateľ v dovolaní, ale aj otázky, ktoré preň vyplývajú priamo z právnej normy. Pokiaľ najvyšší súd tieto podmienky nesplní a svoje uznesenie odôvodní nedostatočným spôsobom, zasiahne do základného práva dovolateľa na spravodlivý proces zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktoré sťažovateľ aj výslovne namieta.

18. V súvislosti s uznesením najvyššieho súdu ústavný súd v prvom rade podotýka, že pri podaní dovolania je nevyhnutné odlišovať na jednej strane posúdenie otázky prípustnosti tohto mimoriadneho opravného prostriedku ako takého a na strane druhej

otázku prípustnosti dôvodov, ktorými je možné tento mimoriadny opravný prostriedok odôvodniť. Procesnú prípustnosť dovolania ako takého skúma dovolací súd ako otázku primárnu a až v prípade, že dospeje k zisteniu, že dovolanie je po procesnej stránke prípustné, t. j. že smeruje proti rozhodnutiu, ktoré týmto mimoriadnym opravným prostriedkom možno napadnúť, dovolací súd až sekundárne posudzuje prípustnosť dôvodov odôvodňujúcich dovolanie a následne aj ich opodstatnenosť. Inými slovami, v prípade, že dovolací súd zistí, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré týmto mimoriadnym opravným poriadkom nemožno napadnúť, t. j. že dovolanie nie je procesne prípustné, toto dovolanie dovolací súd odmieta a už neskúma prípustnosť a ani vecnú dôvodnosť dovolacích dôvodov, avšak ak je dovolanie procesne prípustné, ale je vecne nedôvodné, dovolací súd dovolanie neodmieta, ale zamieta.

19. Z napádaného uznesenia je zrejmé, že najvyšší súd zistil, že dovolanie sťažovateľa smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, pričom posudzoval procesnú prípustnosť dovolania, nie však dôkladne z dôvodov uvedených v § 238 OSP, ale o to dôkladnejšie z pohľadu všeobecných dôvodov zmätočnosti konania uvedených v § 237 OSP a špeciálne zo sťažovateľom v dovolaní uvádzaného dôvodu podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP, a zistil, že dovolaním sťažovateľa napadnuté rozhodnutie krajského súdu, ako aj jemu predchádzajúce rozhodnutie okresného súdu netrpia vnútornou rozporupnosťou odôvodnenia ani jeho neúplnosťou, a preto dospel k presvedčeniu, že im nemožno vyčítať nedostatky, ktoré by v konečnom dôsledku znemožnili sťažovateľovi právo relevantne konať pred súdmi v rámci jeho plnohodnotnej argumentácie pri využití riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov.

20. Podľa sťažovateľa však najvyšší súd nezobral na zreteľ, že rozhodnutie krajského súdu a jemu predchádzajúce rozhodnutie okresného súdu boli vydané po predchádzajúcom kasačnom rozhodnutí dovolacieho súdu, a teda že mohol dobromyseľne k nim vydržať vlastnícke právo, keď na druhej strane uverili, že jeho právny predchodca (otec) mohol tie isté sporné nehnuteľnosti dobromyseľne nadobudnúť v rokoch 1957 – 1960 do vlastníctva tiež bez písomnej zmluvy iba na základe ich neformálnej zámeny za iné nehnuteľnosti.

21. V prerokovávanej veci dovolací súd podradil dovolacie námietky sťažovateľa smerujúce výhradne proti nesprávnemu právnemu posúdeniu veci a nesprávnemu procesnému postupu súdov (tzv. iná vada konania) obidvoch stupňov pod ustanovenie § 241 ods. 2 písm. b) a c) OSP, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, ale vzápätí vylúčil, že by na ne mohlo byť pri posúdení prípustnosti dovolania konštruovanej z ustanovenia § 238 ods. 2 OSP prihliadnuté.

22. Ústavný súd sa už výkladom vzťahu medzi § 238 ods. 2 a § 241 ods. 2 písm. b) a c) OSP v minulosti čiastočne zaoberal, a to napr. v náleze č. k. II. ÚS 18/05-51 z 8. júna 2005, v ktorom dospel k záveru, že výklad najvyššieho súdu, podľa ktorého dôvod dovolania podľa § 241 ods. 2 písm. b) a c) OSP, „... *bez znakov kategorického právneho pokynu či bezpodmienečného právneho príkazu dovolacieho súdu nižším súdom*“, v zmysle § 238 ods. 2 OSP nenapĺňa prípustnosť dovolania, nemá oporu v Občianskom súdnom poriadku a ani v judikatúre samotného najvyššieho súdu (sp. zn. 2 Cdo 104/01), a tak porušuje základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu a spravodlivý proces v opravnom konaní podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

23. Ústavný súd nemá dôvod sa od tohto záveru odchýliť ani v teraz prerokovávanom prípade, lebo názor najvyššieho súdu skutočne vedie k neprípustnému zúženiu práva na prístup k dovolaciemu súdu, pretože z takého výkladu vyplýva, že akýkoľvek prieskum chýb (vád) doterajšieho konania a právneho názoru odvolacieho súdu dovolací súd vykoná len za podmienky, ak „*dovolací súd vysloví svoj právny názor (v zrušujúcom rozhodnutí) ako kategorický právny pokyn (napr. ktorý právny predpis má byť aplikovaný a ako konkrétne ho treba interpretovať), a že z tohto hľadiska za záväzný právny názor v zmysle § 238 ods. 2 OSP nemožno považovať všeobecné, ale tiež záväzné (§ 243d ods. 1 OSP) pokyny dovolacieho súdu na ďalší postup súdov po vecnej a procesnej stránke (napr. na doplnenie dokazovania pre účely zistenia skutkového stavu a pod.)*“.

24. Právo na dovolanie, resp. mimoriadny opravný prostriedok, nie je ústavne zaručené. V ústave, Listine základných práv a slobôd a medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách podľa predchádzajúceho čl. 11 (teraz čl. 7

ods. 4) ústavy žiadne také procesné oprávnenie zakotvené nie je. Právo na dovolanie ako na mimoriadny opravný prostriedok ide teda nad rámec ústavne zaručených procesných oprávnení.

25. Na druhej strane však rozhodovanie súdu, či už ide o rozhodovanie o riadnom alebo mimoriadnom opravnom prostriedku, sa nemôže ocitnúť mimo ústavný rámec ochrany základných práv jednotlivca. V demokratickom a právnom štáte sú všetky orgány verejnej moci povinné rešpektovať základné práva a slobody, úlohou súdov je poskytovať im ochranu, resp. svojbytnú a špecifickú formu ochrany, ak ide o ústavný súd.

26. Aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu opakovane potvrdzuje, že čl. 6 dohovoru síce nenúti zmluvné štáty na vytváranie odvolacích alebo dovolacích (kasačných) súdov, avšak pokiaľ tieto jurisdikcie existujú, garancie čl. 6 dohovoru musia byť rešpektované hlavne tam, kde zaisťujú účastníkom konania účinné právo na prístup k súdom na účely prerokovania ich práv (za všetky porov. napr. rozhodnutie z 19. 12. 1997 vo veci Brualla Gómez de la Torre v. Španielsko, č. 26737/95, § 33 in fine). Európsky súd pre ľudské práva zdôrazňuje, že obmedzenie prístupu na súd nebude zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru vtedy, ak nebude sledovať legitímny cieľ a ak tu nebude existovať primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a legitímnym účelom, ktorý má byť dosiahnutý (porov. vec Kreuz v. Poľsko z 19. 6. 2001, č. 28249/95, § 55).

27. Ústavný súd môže teda uzavrieť, že Európsky súd pre ľudské práva sa zreteľne vyslovil k aplikovateľnosti čl. 6 ods. 1 dohovoru pri posudzovaní rozhodovania súdnych článkov s podobným postavením, aké má najvyšší súd pri rozhodovaní o civilných (ale aj trestných) dovolaniach.

28. Z uvedeného je teda nepochybné, že samotná existencia dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku nepožíva ústavnoprávnej ochrany, resp. inými slovami, nie je povinnosťou štátu, aby taký prostriedok ochrany práv do svojho právneho poriadku zakomponoval. To však nezbavuje súd povinnosti interpretovať a aplikovať

podmienky pripustenia tohto prostriedku, pokiaľ ho štát vo svojom zákonodarstve vytvoril tak, aby dodržal a zabezpečil maximum práva na spravodlivý proces. Ak v zákone existuje obmedzenie práva na prístup k súdu v rámci konania o mimoriadnom opravnom prostriedku, je potrebné sledovať, či tieto obmedzenia sú proporcionálne ochrane základného práva, a to nielen v rovine normatívnej, ale tiež pri posudzovaní konkrétneho prípadu v rovine výkladu a aplikácie takých obmedzení. Základné práva totiž nevytvárajú len rámec obsahu jednoduchého práva, ale práve aj rámec jeho interpretácie a aplikácie. Inými slovami, dovolací súd si musí byť pri výklade a aplikácii podmienok pripustenia dovolania vedomý toho, že účastník konania ním vždy sleduje ochranu svojich subjektívnych práv bez ohľadu na to, aký iný účel konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku sleduje štát (napr. zjednocovanie judikatúry ap.). Tento účel nemôže prevážiť nad ochranou subjektívnych práv účastníka konania tak, že sa ochrana subjektívnych práv celkom vyprázdni, resp. vôbec nezabezpečí. Podmienky pripustenia dovolania podľa § 238 ods. 2 OSP preto treba vykladať tak, aby bola naplnená ústavou ustanovená povinnosť súdov poskytovať jednotlivcovi ochranu základných práv (a to v prvom rade) aj účel daného typu dovolacieho konania, a to v rámci jednotného občianskeho súdneho konania v organizácii všeobecných súdov, ktorý musí tvoriť celok prístupný účastníkom až do svojho najvyššieho článku. Ak má tento systém garantovať právo na súdnu ochranu, musí byť telesom funkčným. Preto majú jednotlivé stupne súdnej sústavy pri rozhodovaní vo veci svoju nezameniteľnú úlohu. V konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku zákonodarca zveril súdom úlohu preskúmať vec po stránke právnej a vo výnimočných prípadoch aj po stránke skutkovej (ide o systém revízy). Tomu zodpovedá aj škála právnych prostriedkov vrátane kasácie pôvodného rozhodnutia. Ustanovenie § 243d ods. 1 OSP má zaistiť, aby súd, ktorému rozhodnutie bolo zrušené a má vo veci ďalej konať, nielenže poznal, prečo dovolací súd považoval jeho rozhodnutie za chybné, ale aj čoho sa má pri ďalšom postupe vyvarovať. To je práve zmysel inštitútu viazanosti nižšieho súdu právnym názorom súdu vyššieho. V žiadnom prípade nebráni ustanovenie § 243d ods. 1 OSP súdu nižšieho stupňa, aby na základe nových skutočností dospel k rovnakým záverom; vedie ho však záväzne k tomu, aby neopakoval predchádzajúce nedostatky procesného i hmotnoprávneho charakteru. Analogicky v tomto smere nemožno prehliadnúť ani pozíciu ústavného súdu, ktorého rozhodnutia sú pre všeobecné súdy záväzné.

29. Ústavný súd, ktorého funkciou je ochrana ústavou zaručených základných práv jednotlivca, opakuje, že celkom rešpektuje právomoc najvyššieho súdu zvoliť zodpovedajúci výklad príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ale tak, aby tento výklad v prvom rade rešpektoval ochranu základných práv jednotlivca. Tomu potom zodpovedá taký výklad a aplikácia ustanovenia § 238 ods. 2 OSP v otázke prípustnosti dovolania, a to aj v súvislosti s § 243d ods. 1 OSP, ktorý v každom prípade umožní meritórne posúdenie veci z hľadiska stretu odlišných právnych názorov na výklad právneho (hmotnoprávneho alebo procesnoprávneho) predpisu odvolacieho a dovolacieho súdu pri rozhodovaní v tej istej veci po sebe v rámci inštančného postupu, a to pod zorným uhlom námietky dovolateľa týkajúcej sa kritiky právneho postupu odvolacieho a dovolacieho súdu tak, aby bol zrealizovaný ústavný princíp na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ktorého integrálnou súčasťou, a nie prekážkou, sú aj citované zákonné ustanovenia.

30. Súhrnne povedané, v danej veci najvyšší súd nerešpektoval ani svoju predchádzajúcu judikatúru v tejto veci (rozsudok sp. zn. 6 M Cdo 5/2010), ani nálezovú judikatúru ústavného súdu (II. ÚS 18/05), a to bez toho, že by predložil dodatočne odôvodňujúcu (konkurujúcu) argumentáciu spôsobilú vyložiť, prečo sa od tejto judikatúry odchyľuje. Okrem toho odmietnutím dovolania sťažovateľa pre jeho údajnú neprípustnosť odoprel ústavný súd sťažovateľovi spravodlivosť, čím porušil čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Uvedeným záverom ústavný súd samozrejme nijako neprejudikuje ako najvyšší súd o dovolaní sťažovateľa, ktoré bolo z pohľadu ústavného súdu prípustné, vecne rozhodne.

31. Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd sťažnosti smerujúcej proti uzneseniu najvyššieho súdu podľa ustanovenia § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyhovel a rozhodol, že v príčinnej súvislosti s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 274/2013 z 12. decembra 2014 došlo k porušeniu sťažovateľom označených práv zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

32. Súčasne ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto rozhodnutia.

33. Ďalšími námietkami sťažovateľa vo vzťahu k ním namietanému porušeniu základného práva na ochranu vlastníctva zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu v príčinnej súvislosti s napádaným uznesením najvyššieho súdu sa ústavný súd už nezaoberal, lebo už zhora uvedené a zistené dôvody zakladali nutnosť kasácie uznesenia najvyššieho súdu, preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

34. Ústavný súd nerozhodoval ani o nároku sťažovateľa na úhradu trov konania, pretože jeho právny zástupca si tento nárok neuplatnil.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. decembra 2015